

PASTORALNI ASPEKTI MIGRACIJE SA SELA U GRAD

Živan BEZIC

I

ČINJENICE

Problem migracije *nije nov*. O njemu bi nam historija znala dosta toga pričati (sjetimo se samo seobe naroda). Međutim, taj problem nije nikada bio tako akutan kao danas. U svim zemljama, a i u svim međunarodnim forumima, nalazi se na dnevnom redu.

Među prijašnjim i današnjim migracijama postoji ipak i jedna bitna razlika. U prošlosti su vršili migraciju čitavi narodi, pa i skupine naroda. Pojedinci su rijetko putovali (uglavnom trgovci, vojnici, vitezovi i sl.), jer su saobraćajne prilike bile očajne, građani siromašni, a seljački puk »*glæbae adstrictus*«. Danas migriraju uglavnom pojedinci ili manje skupine građana. Poslije oktobarske revolucije npr. rasuo se veliki broj Rusa i Ukrajinaca po Evropi i Americi. Pred rat i u toku II svjetskog rata veliki broj Židova morao je bježati iz Njemačke i okupiranog dijela Evrope pred nacističkim progonima. Iza rata su opet Židovi napučili svoju staru domovinu Palestinu. Poznata je i seoba katolika iz Sjevernoga Vijetnama u Južni. Poslije rata je također veliko mnoštvo emigranata napustilo istočne evropske države i prešlo na Zapad. U posljednje vrijeme politička migracija stagnira, ali ekonomska zauzima sve više maha. Dominantni migracioni oblik danas je ipak turizam.

Uzroci vanjske migracije pretežno su politički (uslijed pomanjkanja slobode u izvjesnim državama), ekonomski (potraga za boljim uvjetima života), turistički (odmor, rasonoda i znatiželja) i avanturistički (kod mladeži željne novosti i pustolovina).

No osim tih vanjskih migracija, kod kojih se migranti pomiču iz jedne zemlje u drugu ili s jednog kontinenta na drugi, postoji i tzv. *nutarnja migracija*, tj. fluktuacija građana unutar granica vlastite države. Osim turizma najpoznatiji oblik nutarnje migracije jest prijelaz stanovnika sela u gradove ili *urbanizacija*.

Uzroci urbanizacije raznovrsni su. Svakako, glavni joj je razlog industrijalizacija, koja se razvija sve naglijim tempom. K tome je još nadošla i prenapučenost sela, a i ekonomska bijeda seoskog stanovništva. Bolji izgledi za zaradu i školovanje djece u gradu, a naročito at-

raktivnost gradskog načina života odvlači sa zemlje sve veći broj seoskog živilja. Ne smijemo smetnuti s uma ni faktor snobizma, jer danas svatko hoće da bude »gospodin«. Seoske djevojke, koje su prije rata služinsku službu u gradu smatrale svojom socijalnom promocijom, danas će prihvatiti svaki, pa i najteži posao u gradu, ali »sluškinje« više neće da budu.

Neosporna je činjenica da se svuda u svijetu, pa i kod nas, seoske mase sve više orijentiraju na gradski život. I naša sela se polako ispraznjuju, a gradovi sve brže rastu gutajući požudno seosku radnu snagu. Kao primjer navest ću samo naše dalmatinske otoke. Broj stanovnika na otocima stalno i rapidno opada, a na nekima od njih gotovo je i decimiran. U Hercegovini postoje sela koja su praktički opustjela.

II

OBLICI MIGRACIJE

Kao i uzroci, tako i oblici kojima se vrši migracija seljaka u grad raznoliki su i komplicirani. Ovdje mi nije namjera da se upuštam u opisivanje svih tih raznolikih migracionih oblika, već samo da podvučem tri temeljna stadija migracionog procesa.

1. prvi takav stadij jest *migracija u pripravi*.

Danas je stanje kod nas po prilici ovakvo: ogromni broj seoske *mladeži* — možemo mirne duše reći: svi mladići, a većina i djevojaka — želi i nastoji naći zaposlenje u gradu. Gotovo nitko ne želi ostati na selu. Jedan dio mladeži napušta zavičaj tako što pohađa školu u gradu, nakon koje će tamo i ostati. Drugi dio mladeži, kojoj škola nije bila pristupačna, čini sve što može da se dokopa grada i tamo nastani.

Stariji (ne najstariji) muškarci sa sela, osobito očevi, ako to već nisu učinili, nastoje da se sa svojim obiteljima prebace u najbliži grad radi školovanja djece. U tu svrhu vrše sve moguće pokušaje i pripreme. Traže zaposlenje u gradu, kupuju teren za gradnju obiteljske kuće ili nastoje pribaviti bilo kakav stan.

2. Drugi stadij seobenog procesa jest *migracija u toku*.

Njezini predstavnici su seljaci putnici, tj. oni seljaci koji stanuju kod kuće na selu, ali imaju redovno zaposlenje u gradu, pa su radi toga prisiljeni da svaki dan putuju u grad. Oni su zapravo već jednom nogom u gradu, ali još nisu učinili odlučni korak. Neki ga od njih i neće učiniti, jer drže da im je to nemoguće ili da im možda nije ni potrebno. Oni, naime, seljaci radnici koji žive u relativnoj blizini grada imaju zgodna saobraćajna sredstva, a na selu posjeduju svoju kuću i imanje koje žele obrađivati, zadovoljavaju se svojim statusom modernog »napoličara«

To međutim ne bismo mogli reći i za njihove *sinove* koji su zaposleni u gradu skupa s ocem. Njihovi planovi su »urbanistički«. Oni nestrpljivo čekaju da dobiju stan u gradu, da se ožene (doduše, u većini

slučajeva s nekom seoskom djevojkom ali koja će, gotovo bez iznimke svome budućem mužu staviti uvjet: ili grad ili ništa!) pa da sasvim napuste »prljavi« seoski život.

Dakako, ima i mnogo seljaka putnika koji su očevi obitelji, a koji su već *napola* ostvarili svoj gradski san: u gradu su si pribavili jednu sobicu, možda i stančić u nekom podrumu, a možda i neku šupu ili baraku u pregradu. Tamo borave tokom sedmice, a subotom dolaze k obitelji na selo da se operu i najedu (suseljani ih ponegdje zovu »subotari«). Naravno da se to smatra samo privremenim stanjem koje će završiti definitivnom seobom cijele obitelji u grad.

Kako su seljaci putnici ljudi bez pravoga socijalnog statusa: ni seljaci ni građani, tako su jednako i bez pravoga imena. Ukoliko nisu »subotari«, na selu ih zovu »radnicima«, a u gradu »seljacima«, »poluseljacima«, »putnicima«, pa i »ciganima«. Sociolozi im još nisu nadjenuli neko stručno ime. U nekim krajevima Hercegovine narod ih zove *vozari*, jer se moraju voziti na posao. U Njemačkoj im je uobičajeno ime »pendleri« (dolazi od »Pendel« = njihalo, klatno, šetaljka, što je opet preinačeni latinski »pendulus« ili »pendulum«).

U nekim našim siromašnijim krajevima postoji posebni soj seljaka polugrađana. To su tzv. *sezonski* radnici. Njihove obitelji po pravilu ostaju na selu, a oni se vraćaju iz grada svojim svake godine, uglavnom zimi. Zaposleni su širom zemlje, štoviše, polaze i u strane države. Nalazimo ih svuda u Evropi, a najviše u Zapadnoj Njemačkoj. Premda im možda u samom početku nije namjera da sasvim napuste rodno selo, tokom vremena se događa da se u novom zavičaju snađu, nastane i okuće. Ponekad povuku i svoje domaće u strani svijet. Desi se da zarađenim novcem sagrade u domovini novu kuću, ali ne više na selu.

Seljacima putnicima možemo pribrojiti i čak i putnike. Mnogo ih je u svim prigradskim selima, i njihov broj neprestano raste. Putovanje čaka počinje negdje već u osnovnoj školi, produžuje se kroz srednju, a često i kroz višu školu. Neki od njih putuju svaki dan, te su najviše ugroženi: higijenski, moralno i religiozno. Drugi dolaze kući samo nedjeljom i praznicima. Iako se ne mogu smatrati putnicima, njima bi se mogli pridružiti i oni brojni đaci sa sela koji žive u gradu tokom čitave školske godine, ali praznike provode u rodnome selu gdje im živi obitelj. I oni se smatraju provizornim građanima, što se odrazuje i na njihov vjerski život.

Pored muškaraca, svaki dan iz okolnih sela putuje u grad i velik broj ženskoga svijeta. Osim radnica koje idu na posao i učenica koje pohađaju školu, tu dolaze u obzir i mnoge prodavačice, preprodavačice, piljarice, mljekarice i domaćice koje dolaze u kupovinu. Neke od njih su doslovno svaki dan u gradu (npr. mljekarice).

3. Posljedna selidbena faza jest gotova, konačna ili *završena migracija*.

Nju sačinjavaju bivši seljaci koji su potpuno napustili svoje selo, sada građani *novodošlice*. Oni su se pred kratko vrijeme doselili u grad s namjerom da se tu stalno nastane. Nekada su to samci, a nekada čitave obitelji. Uglavnom su mlađi ljudi, ali ponekad se među njima nađu i njihovi stari roditelji.

Po zanimanju to su većinom radnici: u tvornicama, poduzećima, gradilištima i sl., a u manjem broju namještenici i obrtnici. Pripadaju svim vjerama, ali su katkada — barem službeno — i nevjernici.

Novopečeni građani spadaju ili u grupu stalnih selilaca, pečalbara, koji prelaze iz grada u grad u potrazi za boljom srećom, ili su pak ljudi bez nomadskih sklonosti te voljni da stalno ostanu u novom prebivalištu. Njihovi stanovi nalaze se obično u podrumima i potkrovljima gradskih centara ili po kućicama i drvenjarama periferije. Rijetki sretnici dobivaju stan u novogradnjama ili improviziranim naseljima, a još rjeđi uspiju kupiti kakav trošan stan ili sagraditi obiteljsku kućicu. Redovito se u gradskoj sredini osjećaju stranima i nepoželjnima. Nešto manje, ako se nađu na periferiji, u krugu svojih suseljana.

Svima skupa zajednička je crta: osjećaj iskorijenjenosti, nesigurnosti i manje vrijednosti. Uz iskrenu volju mlađih da se što prije urbaniziraju, kod starijih se opaža stanovita odbojnost prema gradskom načinu života te privrženost tradicionalnim običajima rodnoga kraja. Njihov stav, međutim, najviše zavisi o načinu kako bivaju primljeni od starosjedilaca, a mora se priznati da ih ovi nimalo ne štede svojim prezirom i umišljenom superiornošću.

III

PASTORALNE REPRESIJE

Posve je prirodno da se migracija sela u grad odrazuje na svim područjima društvenog života. Mimoići ćemo sve ostale moguće ili stvarne represije i zaustavit ćemo se samo na onima vjerske naravi.

Religiozne posljedice sličnih migracija mogu biti pozitivne i negativne.

a) *pozitivni učinci:*

Seljaci koji potječu iz nekatoličkih ili iz nekršćanskih sela imaju prigodu da u gradu upoznaju život katolika i njihove Crkve. U doticaju s katolicima nekako postaju tolerantniji i oslobađaju se raznih predrasuda.

Oni katolici koji iz straha ili drugih ljudskih obzira u svome selu nisu pohađali crkvu, ponekad se u gradu oslobode svoga straha. Oslobođeni od pritiska seoskih vlastodržaca osjećaju se sigurniji u gradskoj anonimnosti i, videći veliki broj građana što posjećuju crkve, čute se u stanju da mogu nesmetano udovoljiti svojim vjerskim dužnostima.

Revni pak vjernici pronalaze da u gradu imaju mnogo više i lakše mogućnosti da udovolje svojim vjerskim potrebama. Crkva im je ovdje prostorno bliža, a crkvene funkcije češće, raznolikije i privlačnije. U gradu mogu obogatiti i produbiti svoj duhovni život.

Gradske župe dobivaju svježi priliv zdrave seoske religioznosti. Doduše, ne u velikoj mjeri, ali se ipak pokoja prazna crkvena klupa ispunji, vjeronauk napuni, a ministrantski zbor poveća. Ako novodošlice naiđu na dobar prijem kod gradskog župnika i crkvenih posjetilaca,

znadu se živo priljubiti svojoj novoj župi. U tijesnoj vezi s novom crkvom nalaze kompenzaciju za svoju izgubljenost i plahost što ih u njima stvara novi nepoznati ambijenat.

Usljed velikog broja pridošlica, gradska periferija dobiva nove kapele i crkve, a s vremenom i nove župe. Tako se stvaraju novi crkveni centri, i dotada zapušteni stanovnici predgrađa polako se vjerski osveščuju.

Ni stara zavičajna crkva na selu nije uvijek oštećena zbog odlaska iseljenika. Doduše, ne baš često, ali se dogodi da seljaci putnici u dodiru s gradom i inozemstvom dolaze kući svjesniji i oduševljeniji za vjeru. Od sezonskih pak radnika mnoga seoska crkva ima i ogromnu materijalnu korist. Povrativši se kući s dobrom zaradom većina njih ne zaboravlja ni svoju župsku crkvu, pa ni župnika. Baš njihovim novcem su popravljene, proširene, katkad i nanovo sagrađene mnoge seoske crkve u našoj domovini.

b) Na žalost, pored pozitivnih, još su brojnije i sudbonosnije *negativne reperkusije* seobe seljaka u grad.

U staroj bivšoj župi na selu ostaje prilična praznina. Broj stanovnika opada, manji je posjet na misi, osobito blagdanima što padaju tokom tjedna; sakramenti su rjeđi; milostinja oskudnija. Među crkvenim posjetiocima prevaga je starijih sasvim očita i neugodna. Vjerske svečanosti više se ne mogu slaviti nekadašnjim slavljem.

Zbog sve brže industrijalizacije zemlje i naša sela poprimaju sve više gradski izgled. Kuće se pune gradskim rekvizitima, kućanskim strojevima i — što je važno za posjet crkvi — radio-aparatima i televizorima. Po selima niču manja industrijska postrojenja koja ne vode računa o svetkovanju blagdana. Grade se igrališta za mladež, zadrudni domovi, kino-dvorane koje obavezno rade nedjeljom i blagdanima. Gradski slobodni običaji prenose se u sela. Dakako, u svemu tome najveću ulogu igraju baš seljaci putnici. I tako oni postaju negativni element u religioznom životu sela.

Seljaci putnici (uključujući tu i seljanke i đake) jesu najugroženiji sloj naših vjernika. Pored njihova tjelesnog zdravlja, u opasnosti je i duhovno. U nemogućnosti su da redovito posjećuju crkvu i slušaju propovijedi. Isključeni su od tradicionalnih manifestacija religioznosti svoja sela, ne pristupaju, ili sasvim rijetko, sv. sakramentima i ne sudjeluju u zajedničkim kućnim molitvama. Na putovanju i u gradu svašta vide, čuju i dožive. Njihovi čudoredni nazori poljuljani su, praksa sve mlitavija i sve manje kršćanska. Njihov bračni život mnogo trpi, obiteljske veze popuštaju, a odgoj djece postaje manjkav. Vjerski se osjećaju kao »čardak ni na nebu ni na zemlji«.

Ni položaj bivših seljaka a sada novih građana nije mnogo bolji. Oni u novoj sredini pate od osjećaja iskorijenjenosti. Iščupani su sa rodnoga tla, a presađivanje na asfalt teško uspijeva s mnogih razloga, jer je njihovo životno korijenje ipak ostalo ukopano u zavičajnoj grudi. Kao pravi »déracinés« ne mogu se lako aklimatizirati gradskoj klimi.

Obično već od samog početka — uz male iznimke — strada vjerska praksa doseljenika, pogotovo ako su to bili »sociološki« ili »ambijental-

ni« kršćani, a takvi su u ogromnoj većini. Njihova vjera bila je rezultat sredine u kojoj su se rodili i odgojili. Promjenom sredine napuštaju stara vjerovanja koja su počivala na zakonima milieua. Prijelazom u grad izgubili su dodir sa svećenikom, a budući da je njihova vjera pretežno personalno obojena, odsutnost svećenika za njih znači i odsutnost vjere.

Prvo što najnegativnije utječe na vjerski život došljaka jesu preslobodni i nezdravi gradski običaji, osobito na seksualnom području. Noćni život, lascivne zabave i društveni promiskuitet fasciniraju najviše novodošlu seosku mladež. A kad u njoj popucaju okviri čudoredne discipline, iščezava i nosilac njihova morala — djedovska vjera.

Ne samo indirektno, ugrožavajući moralni integritet pridošlica, nova gradska sredina djeluje i direktno u smjeru rušenja njihove vjere. Često antireligiozno dirigirana, još češće areligiozno raspoložena, a najčešće indiferentna, ona nužno mora potkapati naslijeđenu, a malo uvjerenu vjeru bivšega seljaka. Gradski standard života, moralni laksizam, protuvjerska propaganda, pritisak javnog mišljenja i prividna superiornost građana veoma lako i dosta brzo oslabe vjerske osjećaje doseljenika. Dobar dio njih u kratko vrijeme upadne u vjerski indiferentizam, a nerijetko i u praktično bezboštvo.

Još jedna opasnost vreba na seoskog vjernika koji je stigao u grad. Na nju obično ne mislimo, a postaje sve akutnija. To je propagandni aparat raznih religioznih sektaša. On postoji u svakom gradu i najviše se usmjerava na hvatanje novodošlica. Poznavajući psihologiju došljaka te iskorišćujući njihove subjektivne i objektivne poteškoće, sektaši im prvi pristupaju i pozivaju u svoje bogomolje. Preko socijalne pomoći, kojom obilato raspoložu, uvlače ih u svoj krug i udomaće u sektaškom ambijentu. U tom poslu imaju mnogo uspjeha i kod nas i u svijetu. Francuski religiozni sociolog J. F. Motte tvrdi da u Južnoj Americi protestantske sekte najveći broj svojih pristalica love upravo među seoskim proletarijatom što se doseljava u velegrad (Motte J. F., *Der Priester in der Stadt*. Winfried Verlag, Augsburg 1960, st. 40).

IV

PASTORALNE INICIJATIVE

Dušobrižnik — kojemu moraju biti poznate ove činjenice i osobito negativne posljedice migracije seljaka u grad — ne može pred njima ostati skrštenih ruku. Suočen je s teškim problemima. Otvara mu se široko polje rada.

A što da radi?

Hoće li se pokušati suprotstaviti toj pogibeljnoj migracionoj struji? Kako da spasi i očuva najugroženije ovčice svoga stada? Na koji će način pomoći onima što upravo stupaju u tok migracione bujice, a kako onima što su joj već postali žrtvama? Kojim pastoralnim sredstvima može djelovati na proces migracije? Može li čime otkloniti njezine loše učinke? Kako da postupa stari župnik a kako novi?

Gotovih odgovora na sva ta pitanja nemamo. Pokušat ćemo dati neke pastoralne sugestije. Da bi nam one bile što preglednije, promotrit ćemo ih sa tri razna stanovišta: što treba učiniti sa gledišta župe, što sa gledišta biskupije i konačno čitave Crkve?

1. Na planu župe počinje svaki pastoralni rad s imigrantima i s emigrantima. Za njihovo duhovno dobro odgovorna su oba župnika: onaj emigranta, tj. seoski župnik, kao i onaj imigranta, tj. gradski župnik.

a) Dužnosti seoskog župnika

Općenito: mora biti svjestan kakvoj se pogibelji izlažu iseljenici i putnici. Smatrati se odgovornim za njih!

Posebno:

Najprije mora *doznati* tko sve ima namjeru putovati ili seliti iz njegove župe.

Ako pojedincu ili obitelji nije potrebno da sele, može ih pokušati *odgovoriti* od seobe, ili ako to ne dolazi u obzir, nagovoriti da sele u katolički grad. Nije pametno da se bori općenito i principijelno protiv svakog pokušaja migracije.

Kad se radi samo o namjeri dnevnog putovanja do grada (kod radnika, đaka, šegrta), potrebno je da župnik ustanovi hoće li oni moći, odnosno koji od njih neće moći više pohađati domaću crkvu ili vjeronauk. Zbog onih koji ne budu mogli biti u rodnoj crkvi, neka se *informira* u kojim će gradskim crkvama biti zgodno vrijeme i mjesto za njegove župljane. Zatim će ih *poučiti* o mogućnostima vršenja vjerskih dužnosti u gradu. Neće propustiti da ih ujedno i *upozori* na opasnosti što ih čekaju na putu.

Ako župnik otkrije da u župi ima pojedinaca ili obitelji koje će sa svim preseliti u grad, neka župnik učini slijedeće: 1) neka *toplo preporučiti* odlaznicima da pođu do svoje nove crkve i novog župnika čim se nasele u gradu; 2) predat će im *pismo* za gradskog župnika na čijem će teritoriju živjeti, sa preporukom i matičnim podacima. Najbolje je da oni sami to pismo predaju novom župniku, ali ako stari župnik sumnja hoće li to oni izvršiti, neka to sam učini, osobno ili putem pošte; 3) ako mu je moguće, svoje iseljenike će unaprijed *povezati* ili upoznati s onim bivšim župljanima koji se već nalaze u gradu a koji su se uspješno uklopili u život svoje nove župe. Može ih preporučiti i ostalim svojim zncancima vjernicima u gradu.

Kad pojedini radnik ili đak treba sobicu u gradu, župnik će učiniti dobro djelo ako, u granicama svojih mogućnosti, pronađe stan kod koje katoličke obitelji.

Za đake i radnike »vozare«, koji moraju svaki dan putovati u grad, bit će korisno uvesti svakog blagdana *večernju misu*.

Radnicima i đacima koji subotom dolaze kući nije dovoljno samo preporučiti prisustvovanje blagdanskog misi u gradu, već još bolje: *naznačiti im točno i crkvu i sat* blagdanskih misa.

Ako đaci putnici ne mogu pohađati vjeronauk u gradu, a ni redoviti vjeronauk u svom selu, nužno je za njih držati *posebni vjeronauk* (barem jedanput sedmično, u nedjelju).

Svoje đake što u toku školske godine stalno borave u gradu, pred odlazak u školu župnik će *opskrbiti pismom* za župnika gradske četvrti u kojoj će učenik stanovati, s preporukom da ga uključi u vjeronauk. Još bolje ako sam predvede svakog učenika odnosnom vjeroučitelju.

O *sezonskim radnicima* koji polaze u daleke gradove treba voditi posebnu brigu. Prije njihova odlaska sa svakim očinski porazgovarati i nastojati da obave ispovijed i pričest (zajedničku ako ih je više). Povezati ih s našim tamo već živućim radnicima i, ukoliko je to ostvarivo, dati im preporučeno pismo za tamošnjeg dušobrižnika. Ako ne budu mogli imati službu Božju na hrvatskom jeziku, preporučiti im da ipak posjećuju nedjeljnu misu u najbližoj katoličkoj crkvi. Slati im redovito »Glas Koncila« ili lokalni župski list. S njima se redovito dopisivati.

Revni župnik neće napustiti ni one svoje župljane što su stalno *odselili* u grad.

Bilo bi krasno kad bi na dan seobe, ili dan prije, u župskoj crkvi za njih održao misu, na kojoj bi oni primili sakramente i dobili neku uspomenu. Moglo bi se pozvati i ostale župljane da dođu na *oproštajnu misu*. Bilo bi pametno da se posljednje nedjelje pred polazak iseljenika obavijesti s oltara sav narod o predstojećoj seobi i oprostajnoj misi.

Ako nema zapreke, župnik bi jako dobro učinio kad bi i sam *otpratio* svoje iseljenike u grad i predstavio ih osobno novome župniku. U svakom će slučaju kasnije više puta navratiti svome gradskom kolegi te se interesirati za svoje bivše župljane.

Isto tako će stari župnik nastojati da *češće posjeti* u gradu svoje nekadašnje vjernike. Tom će se prigodom raspitati o njihovim duhovnim i materijalnim potrebama i poduzeti shodne korake za eventualnu sanaciju. Pomoći će im da se uklope u novu vjersku zajednicu i bez trunke ljubomore će ih navezati na novoga pastira.

Ukoliko stara župa izdaje svoj *vierski list*, neka on redovito odlazi u grad na nove adrese. Ne bi bilo plemenito sjećati se bivših župljana samo onda kada trebamo novčanu pomoć za staru crkvu.

b) Daleko veći i odgovorniji posao čeka *gradskog župnika*. U prvom redu on mora biti duboko svjestan važnosti ove faze presađivanja seljaka na gradsko tlo. Upravo o njegovu dočeku i brizi zavisi budući vjerski život došljaka, a ne samo njihov nego možda čak i njihova potomstva. Propušteni trud na početku može mu kasnije donijeti mnogo teže glavobolje. Osim toga, doseljenici su najpoučljiviji upravo u prvim danima svoga dolaska.

a) Gradski će župnik *zahvalno primiti* obavijest, ispraćaj i brigu o iseljenicima od strane njihova bivšeg župnika. U tom pitanju će svome kolegi pokazati najveće razumijevanje i pripravnost da pomogne.

Gradski će župnik veselo i s poštovanjem *dočekati* svoje nove župljane. Ako ih nije mogao pozdraviti u njihovom novom stanu, to će učiniti u nedjelju kod župske mise. Posebnu će pažnju iskazati djeci novajlija. Pokazat će i djeci i starijima mjesto (klupu) u crkvi, jer je i to za došljake važan problem.

Primljene matične podatke odmah će uvrstiti u »*Stanje duša*«, a kasnije matične promjene (vjenčanje, krizmu, ređenje, zavjete, smrt) uredno dostavljati starom župskom uredu.

Novi župnik neće propustiti da što prije *posjeti* novodoseljene u njihovom stanu. Zanimat će se za njihove potrebe i biti spreman da im pomogne moralno i materijalno (stan, zaposlenje, prijave, molbe i sl.). Saopćit će im točan red službe Božje, sat vjeronauka za odrasle i djecu te poučiti o novim prilikama i običajima koji vladaju u gradu.

Pomogavši im da prebrode prvi stid i sustezljivost, župnik će nastojati uvesti došljake u *puni crkveni život*: liturgijski, sakramentalni, društveni i karitativni. Otvorit će im vrata župskoga doma, svih crkvenih prostorija, pjevačkog zbora, ministrantskoga kora itd.

Vrlo važna zadaća novoga župnika jest da doseljenike *upozna* s njihovim novim susjedima i uopće s dobrim kršćanima u toj ulici. To će olakšati i ubrzati međusobno razumijevanje i ljubav, koliko kod starih toliko i kod novih sugrađana. Pogotovo će to biti korisno za novodošle, da im se olakša težina i tuđina nove sredine.

Doseljenici obično ne poznaju *opasnosti*, napasti i sve negativne utjecaje kojima će biti izloženi u gradu. To jača je onda obaveza župnika da ih na njih upozori, od njih odaleči ili barem umanji pogubne posljedice. Nije dosta da došljake samo općenito upozori na grešne prigode, nužno je da ih konkretno imenuje i pokaže.

Na jednu od takvih pogibelji smo već skrenuli pažnju, naime: na *sekte*. Župnik se ne smije dati preteći od sektaša. Ni u brzini intervencije, ni u širini srca, ni u visini revnosti, ni u dubini pouke.

Ako katolički župnik dozna da je na njegov teritorij doselio kakav *inovjerac* (sam ili s porodicom), upozorit će na nj dušobrižnika njegove konfesije, i sam neće štedjeti u djelima bratske i kršćanske ljubavi. Dakako, pri tome ga neće voditi nikakav prozelitizam, već iskrena ljudska simpatija.

b) Za budući vjerski život došljaka najvažnija je stvar: kako će ih primiti njihov novi župnik. No jednako tako važan je i *stav čitave župe*. Ako se ne osigura suradnja svih vjernika, akcija bi župnika mogla doživjeti neuspjeh.

Stoga će župnik češće upozoravati *starosjedioce* na njihovu dužnost kršćanskog domaćina. Neka pred crkvom radosno pozdrave novajlije, u crkvi im ustupe i ponude mjesto, a izvan crkve neka se ponašaju prema njima kao s braćom i sestrama u Kristu. Neće im zamjeriti na njihovim seoskim običajima niti na seljačkoj nespretnosti i nošnji. O preziru i ruganju nema ni govora među kršćanima.

Katoličke obitelji, pogotovu one iz susjedstva, bit će uvijek spremne da pomognu novim susjedima i da im budu u svemu na usluzi. Ni na koji način ih neće uvlačiti u svoje stare susjedske razmirice.

Djecu na *vjeronauku* također treba poučiti o toplom dočeku novih malih drugova. Treba unaprijed otupiti njihove podrugljive namjere. Neka ih rado prime u svoje igre i društvo.

Kad je došljak neki pojedinac, *samac* — naročito ako se radi o djevojci ili neudatoj ženi — te stanuje u krugu neke kršćanske obitelji,

bilo bi idealno da ova u svemu zamijeni njegovu dotadašnju porodicu. U tu svrhu će dobro doći i župnikova prijateljska intervencija.

Ako u župi postoje *katolička društva* (Katolička Akcija, Treći red, bratovština, pobožna udruženja), sva ona imaju se smatrati zaduženima za apostolat doseljenika. To od njih traži katolička solidarnost i zakon kršćanske ljubavi.

c) Pastoralna briga o migrantima toliko je važna i toliko teška da je župnik sam ne može odbrinuti. U tom poslu mora imati *specijalne pomoćnike*. Da do njih dođe, mora ih najprije pronaći i onda za tu službu osposobiti i odgojiti. To neće biti teško ako u župi već postoji — kao što bi uostalom i trebalo biti — *kućni apostolat*. Brigu o došljacima preuzet će oni koji su zaduženi za dotičnu kuću, ulicu ili kvart.

Ukoliko sam župnik ne može učiniti, *apostoli doseljenika* dočekat će i prihvatiti svakog pridošlicu u ime župnika i čitave župske zajednice. Povezat će ga sa župnikom i crkvom, prvi put dopratiti do župne crkve, upoznati s liturgijskim orarom, predstaviti susjedima, pomoći kod useljeničkih formalnosti. Polako će ga uvesti u katoličke obitelji i krugove.

Naravno da se apostoli neće »iskazati« samo na početku i jedino u prvim danima doseljenja, nego će svoje štíćenike i dalje pomagati te ostati s njima u *trajnoj vezi*.

2. Problem pastorizacije doseljenika nesavladiv je ako se rješava samo na župskom terenu. Mora se on obuhvatiti i na **biskupijskom planu**.

Već smo vidjeli: osnovno je *suradnja među župnicima*, seoskim i gradskim. Ovdje još treba nadodati: viši biskupijski organi dužni su župnike upozoravati na težinu i važnost njihove obaveze prema migrantima, poticati i nadzirati njihov rad i pružiti pomoć u izvršavanju *zadataka*.

Dekanatske konferencije također se moraju uhvatiti u koštac s pitanjem migracije. Neka ga dekan ne pušta iz vida niti ispušta iz dnevnoga reda korone. Kod svojih vizitacija redovito će o tome voditi računa, a neće ga mimoći ni u svojim izvještajima ordinariju.

Pitanjima migracije morat će se pozabaviti i sve biskupijske *ustanove*. Pastoralni ured na ordinarijatu u prvom redu. Biskupijsko pastoralno vijeće jednako tako. Biskupijsko službeno glasilo otvorit će mu svoje stupce. Na katedrama pastoralke, u svim bogoslovijama, posvetit će mu se dovoljno pažnje. Zastarjele i zapuštene slučajeve starijih useljenika moramo rješavati jačim zahvatima, npr. pučkim misijama.

Za potrebe »vozara«, tj. seljaka putnika, putnika uopće, a u prvom redu đaka putnika, trebalo bi staviti na raspolaganje jednu (*crkvenu*) *prostoriju*, po mogućnosti u blizini željezničkog i autobusnog kolodvora. U njoj bi mogle biti barem dvije dvorane. Jedna bi služila za odmor i čekaonicu. U njoj bi putnici mogli naći sve crkvene obavijesti (oglasi, plakati, brošure, novine). U drugoj bi se mogao obavljati vjeronauk za đake koji to ne dopijevaju kod kuće. Blagdanom i nedjeljom bi se u

njoj moglo misliti i ispovijedati. Još bolje kad bi u blizini kolodvora bila neka crkva ili samostan, koji bi se mogli staviti u službu putnika.

Sasvim razumljivo, duša svega rada oko pastorizacije migranata trebao bi biti sam *biskup*.

3. Budući da je suvremena migracija uzela svjetske razmjere, očito je da ne samo pojedine župe nego ni pojedine biskupije ne mogu doći na kraj svim odgovarajućim potrebama. Odatle slijedi spoznaja: pastoralni problemi migracije moraju se rješavati također i na nacionalnom i internacionalnom planu, dakle na razini *č i t a v e C r k v e*.

Tu će svoj dio odgovornosti imati međunarodne organizacije, biskupske konferencije, episkopati pojedinih zemalja i kontinenata u recipročnom vidu, a nadasve pastoralna centrala u Rimu.

Kako slična pitanja spadaju u kompetenciju referata za međunarodnu emigraciju, mislim da ne smijem ulaziti u to područje.

Samo još jednom i posljednji put naglašavam: dinamika suvremenog života ne dopušta statičnost pastorala. Jedan od glavnih problema našega nemirnog vremena jest pitanje pastorizacije migranata. Prema njemu ne može ostati indiferentan ni jedan pastoralni radnik.

SUMMARIUM

Phaenomenon migrationis intra eundem Statum, omnibus plus quam obvium, non omnibus quoad momentum ac consequentias evidens apparet. Multae quidem causae sunt huiusce migrationis, nec possibile est omnes perlustrare. Nec migratio semper easdem induit formas. Processus migrationis praesertim per tria dicendus est transire stadia: eorum qui migrare accinguntur — eorum qui in urbibus laborant, extra tamen habitationem habent — eorum qui migrationem expleverunt. Sub aspectu pastorali migratio habet aliquos fructus positivos, sed non desunt negativi, iique permulti, cogita v. g. pericula pro castitate. Parochorum in hac quoque parte gravia sunt officia, et quidem parochi *a quo* migratio progreditur et parochi *ad quem* migrantes accedunt. Inter hos dialogus verbo et scripto instituendus. Sed parochorum cura menebit sine fructu si Conferentiae Episcoporum necnon tota Ecclesia impigre ac festinanter operi non admoverit manus.